

отримані кількісні оцінки можуть бути використані при коригуванні Національного плану відновлення України та формуванні політики залучення інвестицій і реінтеграції країни в європейський економічний простір [5].

Література

1. Оцінка потреб України на відновлення та відбудову / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/otsinka-potreb-ukrayiny-na-vidnovlennya-ta-vidbudovu> (дата звернення: 25.05.2026)
2. World Development Indicators / The World Bank. URL: <https://data-bank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (дата звернення: 01.06.2026)
3. Acosta P. A., Lartey E. K. K., Mandelman F. S. Remittances and the Dutch disease. *Journal of International Economics*. 2009. Vol. 79, № 1. P. 102–116. DOI: 10.1016/j.jinteco.2009.06.007. (дата звернення: 01.06.2026)
4. Богдан Т. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. LB.ua. 2022. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html (дата звернення: 02.06.2026)
5. Becker T., Eichengreen B., Gorodnichenko Y. et al. A Blueprint for the Reconstruction of Ukraine. CEPR Press, 2022. URL: <https://cepr.org/publications/books-and-reports/blueprint-reconstruction-ukraine> (дата звернення: 03.06.2026)

Володимир Кириленко

д-р.екон.наук, професор

Сергій Осмолов

здобувач PhD

Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Київ, Україна

ІНДИКАТОРИ АСИМЕТРИЙ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНИ: МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ

Економічне відтворення охоплює оновлення виробництва, капіталу, робочої сили, інституційних умов і соціально-економічних зв'язків. У політико-економічній традиції воно розглядається як система взаємозалежних процесів виробництва, розподілу, обміну та споживання [1]. Для України ця проблематика є особливо актуальною, оскільки війна, руйнування інфраструктури, міграційні втрати та порушення логістичних ланцюгів посилюють асиметричність відтворювальних процесів.

Асиметрії економічного відтворення доцільно трактувати як стійкі диспропорції між елементами економічної системи: галузями, регіонами, секторами, групами населення, джерелами інвестицій, внутрішнім і зовнішнім

попитом. Вони проявляються у нерівномірності формування валової доданої вартості, різній здатності регіонів до відновлення, дисбалансах ринку праці, неоднаковому доступі до інвестиційних ресурсів та відмінностях у структурі зовнішньоекономічних зв'язків.

Актуальність аналітичної оцінки таких асиметрій зумовлена тим, що повоєнне відновлення України не може бути ефективним без розуміння реальних диспропорцій. За міжнародними оцінками, прямі збитки України від війни перевищують 195 млрд дол. США, а найбільш постраждалими залишаються житловий, транспортний та енергетичний сектори [4; 5]. Це підтверджує структурно-регіональний характер проблеми відновлення.

Метою дослідження є обґрунтування методичного підходу до аналітичної оцінки асиметрій економічного відтворення України на основі системи індикаторів, придатної для фіксації диспропорцій, їх порівняння, моніторингу та використання у визначенні пріоритетів економічної політики.

Методично асиметрії економічного відтворення доцільно оцінювати за шістьма взаємопов'язаними блоками: виробничим, інвестиційним, регіональним, демографічно-трудовим, інфраструктурним і зовнішньоекономічним (табл. 1).

Таблиця 1 – Система індикаторів аналітичної оцінки асиметрій економічного відтворення України

Блок асиметрій	Можливі індикатори	Аналітичне призначення
Виробничі асиметрії	валова додана вартість; індекс промислового виробництва; продуктивність праці; частка переробної промисловості у ВВП	Оцінювання диспропорцій у створенні економічного результату та виявлення секторів із різною здатністю до відновлення
Інвестиційні асиметрії	капітальні інвестиції за регіонами і секторами; частка інвестицій у ВВП; обсяг прямих іноземних інвестицій; інвестиції в основний капітал	Визначення нерівномірності оновлення виробничої бази
Регіональні асиметрії	валовий регіональний продукт на одну особу; рівень зайнятості; бюджетна спроможність громад; рівень руйнувань інфраструктури	Виявлення територіальних диспропорцій економічного відновлення
Демографічно-трудові асиметрії	міграційні втрати; рівень економічної активності населення; дефіцит робочої сили; структура безробіття; освітні втрати	Оцінювання ризиків відтворення людського капіталу та трудового потенціалу
Інфраструктурні асиметрії	рівень пошкодження транспортної, енергетичної, житлової та соціальної інфраструктури	Визначення обмежень для відновлення виробничих і соціальних процесів
Зовнішньоекономічні асиметрії	експортна концентрація; імпортозалежність; торговельне сальдо; частка сировинного експорту; логістичні витрати	Аналіз залежності економіки від зовнішніх ринків, ресурсів і каналів міжнародної торгівлі

Джерело: складено авторами на основі узагальнення підходів до аналізу економічного відтворення [1; 2], міжгалузевих і структурних диспропорцій [3], а також сучасних оцінок втрат і потреб відновлення України [4; 5].

Запропонована система індикаторів може бути використана як основа для побудови інтегрального індексу асиметрій економічного відтворення:

$$I_{AEV} = \sum_{i=1}^n w_i \cdot A_i, \quad (1)$$

де I_{AEV} – інтегральний індекс асиметрій економічного відтворення; A_i – нормалізоване значення окремого індикатора асиметрії; w_i – ваговий коефіцієнт значущості відповідного індикатора; n – кількість індикаторів у системі оцінювання.

Практичне застосування моделі передбачає нормалізацію індикаторів, оскільки показники валової доданої вартості, інвестицій, зайнятості, руйнувань інфраструктури та експорту мають різні одиниці виміру. Нормалізація перетворює різнорідні статистичні дані на порівнювані індекси, які можуть агрегуватися в межах окремих блоків або загального інтегрального показника.

У межах оцінки доцільно розрізняти горизонтальні та вертикальні асиметрії. Горизонтальні відображають нерівномірність розвитку між регіонами, галузями або соціальними групами; вертикальні характеризують порушення зв'язків між фазами відтворення. Зокрема, зростання окремих секторів за одночасного скорочення інвестицій у людський капітал або інфраструктуру може створювати короткостроковий ефект стабілізації, але не забезпечувати сталого відтворення.

Аналітична цінність підходу полягає у переході від загального опису економічних втрат до структурованої діагностики диспропорцій. Регіони з високим рівнем руйнувань, значними міграційними втратами та низькими інвестиціями мають підвищений ризик порушення відтворювальної спроможності. Натомість території з меншою інфраструктурною шкодою, вищою бюджетною спроможністю та збереженням трудовим потенціалом можуть виступати опорними центрами відновлення.

Зовнішньоекономічний вимір асиметрій пов'язаний із порушенням експортних маршрутів, імпортозалежністю, сировинною структурою експорту та зростанням логістичних витрат. Тому відповідні індикатори мають бути інтегровані в загальну систему оцінки, особливо з огляду на залежність України від міжнародної допомоги, відновлення експорту та залучення інвестицій.

Практичне значення підходу полягає у можливості його використання для пріоритезації повоєнного відновлення. Інтегральний індекс асиметрій може застосовуватися для порівняння регіонів, секторів або напрямів економічної політики, що дозволяє визначати сфери, які потребують першочергової підтримки.

Водночас підхід має обмеження: його застосування залежить від доступності статистичних даних; вагові коефіцієнти потребують експертного або економетричного обґрунтування; інтегральний індекс не замінює змістовного аналізу причин асиметрій, а є інструментом їх попередньої діагностики.

Отже, асиметрії економічного відтворення України охоплюють виробничі, інвестиційні, регіональні, демографічно-трудова, інфраструктурні та зовнішньоекономічні диспропорції. Запропонована система індикаторів і модель інтегрального оцінювання формують методичну основу їх аналітичної діагностики, що може сприяти обґрунтованому визначенню пріоритетів

повоєнного відновлення, підвищенню адресності економічної політики та збалансованому відтворенню національної економіки.

Література

1. Маркс К. Капітал. Т. 2. Процес обігу капіталу. Київ : Політвидав України, 1983. 648 с.
2. Leontief W. Input-Output Economics. 2nd ed. New York : Oxford University Press, 1986. 436 p.
3. Kuznets S. Modern Economic Growth: Rate, Structure, and Spread. New Haven : Yale University Press, 1966. 529 p.
4. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. *The World Bank*. 2026. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 15.05.2026).
5. Ukraine Fourth Rapid Damage and Needs Assessment : February 2022 – December 2024 / World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations. Washington, DC : World Bank, 2025. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099022025114040022> (дата звернення: 15.05.2026).
6. Основні показники. *Державна служба статистики України*. URL: <https://stat.gov.ua/uk/main-indicator> (дата звернення: 15.05.2026).
7. Інфляційний звіт. Січень 2026 року. Київ : Національний банк України, 2026. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku> (дата звернення: 15.05.2026).

Олександр Колядич

канд.екон.наук, доцент

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

Київ, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ КОЛИВАНЬ ТА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ

Сталий розвиток України в сучасних умовах формується під впливом значних макроекономічних коливань та глибоких інституційних трансформацій. Особливої актуальності набуває дослідження взаємозв'язку між економічною динамікою, соціальними змінами та здатністю держави забезпечувати стійкість (resilience) в умовах зовнішніх шоків. У цьому контексті період 2020–2024 рр. характеризується поєднанням кризових явищ, спричинених пандемією COVID-19 та повномасштабною збройною агресією російської федерації, що суттєво вплинуло на траєкторію досягнення Цілей сталого розвитку.